

חבל נחלתו

השאלה כ"כ רלוונטית⁴.

ברכת שהחינו לזמנים שהם מדרבנן.

ב. יש מקום לומר שבדינים דרבנן חכמים הקלו.

ג. במקום שדין קדושה אחת מתנגש עם דין תורה לכאורה דין תורה עדיף וא"כ אבלות יום ראשון היתה צריכה לדחות את יום שני של ר"ה, ובכ"ז יש דעות שדין קדושה אחת עדיף⁵.

מסקנות

א. כיון שיום שני של ר"ה הוא מדרבנן לכו"ע ורק ניתנו לו דיני ר"ה ודין קדושה אחת, נסתפקו הראשונים האם זה אך לחומרא, ואסורה הכנה מיום ראשון לשני או שהקלו בענייני עירובין, או אף להוסיף

סימן יט

מינקת ביום כיפור

את תשובת דבר שמואל (אבוהב, סי' קז) שכתב: "המינקת מן העבריות שיש לה ולד חולה ומסוכן אם מותר שתאכל בת"ב וביה"כ כדי שיהיה לה חלב הצריך להניקו. הגם שהמציאות היא זר עד מאד שיצטמקו דדיה כ"כ בתענית יום א' מבלי שישאר בהן חלב כדי גמיעה הצריכה לולד ולא תמצא מינקת אחרת או די חלב עזים ומאכל אחר להשלים חסרונו. מכל מקום אם חלשת המינקת היא רבה כ"כ והולד אינו רוצה לאכול ולינק כי אם ממנה וסכנה היא לו כהוא דפ' אעפ"י בכתובות, הא קי"ל דכל ספק נפשות דוחה שבת ויה"כ כ"ש ט"ב שהוא מדרבנן".

וכן הזכירו בשו"ת חתם סופר (ה"ו ליקוטים סימן כג): "בתשו' דבר שמואל סי' ק"ז התיר בפשיטות לאשה בריאה מינקת אך בנה הי' מסוכן לחלב אמו ואם תתענה תחלש ולא

שאלה

יש שאצל נשים המניקות, נוצר מצב של תלות מוחלטת של התינוק בחלב אמו, והוא אינו מוכן לקבל תחליפים. השאלה היא האם מותר לאם בגלל החשש לתינוק לאכול ולשתות ביום הכיפורים, שהרי מבלעדי חלב אמו הוא מסוכן, או שיאסר עליה והיא צריכה למצוא דרכים אחרות כדי לספק צרכיו, ועליה לצום.

תשובה

א. התענית ביום הכיפורים מהתורה. האם עצמה יכולה וצריכה להתענות אלא שהצורך להאכיל את בנה שהוא חשש פיקו"נ גורם לביטול תעניתה. לגבי שאלה זו הביאו הפוסקים השונים

4. הערת הרה"ג אביגדר נבנצל רב העיר העתיקה: אפשר לקבור ביר"ט, ואמר אדמו"ר זללה"ה דכן ראוי ח"ו לעשות.

תשובת המחבר: אעפ"כ בא"י המציאות בימינו שלא נהגו כך, ואף בירושלים שאין מלינין את המת, לא שמעתי שנהגו לקבור ביר"ט.

5. הערת הרה"ג אביגדר נבנצל רב העיר העתיקה: וגם לא קי"ל דאבלות יום ראשון דאוריתא.

שכח). משא"כ בתינוק בריא שאין בו שום סכנה אחרת אלא רק זה שאצל חלב הוא מסוכן אם לא ינוק ולא יהא לו חלב. אבל אם יש לו יניקת חלב ואפילו לכדי חיותו בלבד (אעפ"י שהוא רגיל ליותר) הרי לא קיימת שם סכנה בכלל ואיננו בכלל מסוכן, ולא שייכים בזה דברי המ"מ הנ"ל.

"וע"כ צ"ל כן בדברי הביאור הלכה דהגע בעצמך אשה מינקת לילד בריא, וע"י התענית יתמעט חלבה ויצומצם לפחות מהכמות שהוא רגיל בה, אבל ישאר לשיעור כדי חיותו של התינוק וכי יעלה על הדעת לומר שהיא לא תתענה ביוה"כ, וע"כ שכל דבריו הם משום שהתינוק הוא חולה מסוכן בלא"ה וכנ"ל".

עולה מדברי הגרצ"פ פרנק שאשה שביכולתה להתענות ולספק צרכי בנה בדוחק חייבת בעינוי ובצום, ורק אם אין ביכולתה גם להתענות וגם לספק את צרכי התינוק מותרת שלא להתענות. וע"י שו"ת ציץ אליעזר (חי"א סי' מג) שאשה לא תצום ביום הכיפורים אם ח"ו תפיל עוברת, ואפילו העובר בן פחות מארבעים יום.

ג. ונסתפקתי האם מוטל על האשה לשאוב חלב העודף שבדדיה במשך השבוע שלפני כן על מנת שתוכל לתת לתינוק ביו"כ וע"י כך תוכל להתענות, או שאינה צריכה לכך ותאכל בשיעורים ביו"כ כדי שהתינוק לא יסתכן.

דעת הגרש"ז אורבעך זצ"ל שאין אדם צריך לטרוח כדי שלא יכנס למצב של פיקול"נ בו יהא מותר לו חילול שבת. ע"י שש"כ (פרק לב סל"ד הערה קד וסעי' עד הערה

יהי' לה להניק ויסתכן הולד התיר לה שלא להתענות אעפ"י שהיא עצמה בבריאותה כדי להציל מספק פ"נ של הולד ולא הבי' ראי', והוא פשוטו דהרי אדם בריא אולם — מחלל שבת עבור ספק חולי אעפ"י שהוא בריא, ה"נ יאכל הבריא ביה"כ להציל הולד מספק פ"נ..."

היינו, אין הבדל אם מבשל עבור חולה ביו"כ בגלל פ"נ או המניקה אוכלת ביוה"כ עבור חולה בפיקוח נפש, ולכן המינקת חייבת לאכול כדי להציל את בנה. וכן הביאו המהרש"ם בס' דעת תורה, בבאר היטב (סי' תריח), ובביאור הלכה בס' תריז, ובשערי תשובה (או"ח סי' תקנד ס"ו).

ב. אמנם בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' רא) כתב: "ומה שהביא כבו' לזה דברי הביאור הלכה בהלכות יוה"כ (סימן תריז) בהא דעוברות ומניקות מתענות ומשלימות. שכתב שם בביאור הלכה: ואם יש להמניקה ילד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינוק כ"א ממנה ואם תתענה סכנה היא לילד אינה מתענה אפילו ביוה"כ... לענ"ד אין שום ראייה מדבריו לנ"ד, (ואדרבה משם לכאורה ראייה להיפך), שהרי הביאור הלכה הדגיש שם וכתב ילד חולה מסוכן — היינו שהוא חולה מסוכן בלאו הכי. ובה שייכים דברי המ"מ שהזכיר כבודו לענין חולה מסוכן שעושין לו כל שרגילים לעשות בחול אף על פי שאין בו סכנה במניעת הדבר הוא כיון שהוא חולה בחולי שיש בו סכנה (ואפילו להחולקים על המ"מ בזה היינו דוקא בדבר שברור שלא יכבד עליו חליו ע"י מניעת דבר זה, אבל בדבר שיש חשש שע"י מניעת דבר זה יחלש ויכבד חליו מחללין לד"ה, עיין ביאור הלכה סימן

1. במידה והתינוק ימשיך לינוק מאמו ולא ידחה את היניקה מאמו ויצמד לבקבוק.

חבל נחלתו

תחליפי חלב תשאב במשך השבוע לפני יו"כ את עודפי החלב שבדדיה לבקבוקים ותקרר אותם. וביו"כ תפשיר אותם ותשתמש בהם להאכלת התינוק כאשר חלבה מדלדל בגלל התענית. ורק אם אין לה חלב ביום כיפור בגלל הצום, וחלב שהכינה נגמר, ואין אפשרות שהילד יינק מאשה אחרת – אז תפסיק את הצום ותשתה לשיעורים כפי הנצרך, ואם אין זה מספיק והחלב נצרך לתינוק, תשתה ותאכל לפי צורכה כדי שלא יסתכן.

קפט). ומנח"ש (ח"א סי' ז), ועי' בתשובת הרב מ' הלפרין באסיא (כרך שביעי תשנ"ד לגבי נסיעת רופא בשבת) המתבססת על דברי הגרשז"א. וכן במשנ"ב עם הערות הגר"א נבנצל (כרך ו) שאף הוא מזכיר זאת². לעומת זאת הגר"פ אפשטיין זצ"ל (סידור מנחת ירושלים רפואה בשבת הערה 11) והאג"מ (או"ח ח"א סי' קלא) פסקו שאדם צריך להתאמץ ולטרוח לפני שבת כדי שלא יצטרך לחלל שבת בעבור פיקו"נ, ואע"פ שבשבת יהא מותר לו לחלל שבת משום דחוויה או הותרה.

מסקנה

אשה מניקה שבנה אינו מוכן לקבל

הערת הרה"ג אביגדר נבנצל רב העיר העתיקה ירושלים

לענ"ד אשה שאינה בטוחה שלא יחסר לה חלב, תשתה לשיעורים ביום הכפורים מתחילת הצום, אין תחליף לחלב אם. שמעתי בשם כמה גדולים שהורו מעין זה. וכבר אמר מרן הגר"ז זצ"ל שהוא אינו מיקל ח"ו ביוה"כ, אלא מחמיר בפקו"נ.

ביקרא דאורייתא

צעיר הלויים

אביגדר נבנצל

2. ונראה היה לי לחלק לשיטת הגרשז"א בין אדם היודע שהוא עצמו יכנס לפיק"נ שאז מצווה להכין ככל שניתן ע"מ שלא יתיר בשבת מחמת פיק"נ, לבין אם אחרים ימצאו בפיק"נ שאין הוא מצווה לטרוח כדי שבשבת לא יכנס למצב שמותר משום פיק"נ. כמו"כ נראה להוכיח שיש בכך מחלוקת ראשונים, עפ"י דברי התשב"ץ שהובאו בב"י (יו"ד סי' רסב) שמילה שלא בזמנה אין מלים ברביעי ובחמישי כיון שביום השלישי התינוק יהא מסוכן ויצטרך לחלל עליו שבת. והספרדים חשו לכך ונהגו כן עי' באוצה"ב ח"ב פ"ט סכ"ו וכ"ז ובהערות. וצ"ע.